

Formun alt kısmı 1

Hudoc referans no	REF00003653
Döküman türü	Yargı (
Başlık	Filiz ve Kalkan'ın Türkiye aleyhine açtıkları dava
Başvuru no	00034481/97
Tarih	20.06.2002
Davalı	Türkiye
Nihai karar	5-3. maddelerin ihlali; maddi zararın tazminat talebi reddedildi; manevi tazminat parasal olarak ödenecek; Harcama ve masraflar kısmen ödenecek – Anlaşmadaki yargı yöntemleri...
Anahtar kelimeler	HAKİM VEYA BAŞKA BİR YETKİLİ HUZURUNA İVEDİLİKLE GETİRİLMİŞTİR

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİLİZ VE KALKAN'IN TÜRKİYE ALEYHİNE AÇTIĞI DAVA
(Başvuru numarası. 34481/97)

YARGI KARARI

STRASBURG

20 Haziran 2002

Bu karar, anlaşmanın 44. madde ve 2. paragrafında belirlenen durumlarda nihai bir karar olacaktır. Bu karar yazımsal olarak yeniden gözden geçirilmeye konu olabilir.

Filiz ve Kalkan'ın Türkiye aleyhine açtıkları davada,
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde (Üçüncü Bölüm):

Başkan, Bay G. Ress,

Hakimler,
Bay I. Cabral Barreto,

Bay L. Caflisch,

Bay B. Zupancic,

Bayan H.S. Greve,

Bay K. Traja,

ad hoc (bu davaya özel) hakim

Bay F. Gölcüklü,

ve Bölüm Kayıt Memuru (Katibi), Bay V. Berger'dan

oluşan mahkeme komisyonu, dava müzakeresini, 30 Mayıs ve 6 Haziran 2002'de özel (basına kapalı) olarak yapmış ve 6 Haziran 2002'de aşağıdaki hükmü vermiştir:

MAHKEME PROSEDÜRÜ

- 1.Dava, iki Türk vatandaşı olan, Melahat Filiz ve Nadir Kalkan'ın ("davacılar"), 22 Kasım 1996 tarihinde, İnsan Hak ve Temel Özgürlüklerini Koruma Anlaşmasının ("Anlaşma") 25. maddesine dayanarak, Türkiye aleyhine, Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna ("Komisyon") sunulan bir başvuru (no. 34481/97) ile başlamıştır.
- 2.Davacılar, Mahkemede, İzmir'de görevli bir avukat olan Bay İseri tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti ("Hükümet"), Mahkemeye, yargılama yöntemlerinin gayesi ile alakalı bir temsilci tayin etmemiştir.
- 3.Davacılar, Sözleşmenin 5. maddesinin 3. paragrafına dayanarak, sekiz gün boyunca, herhangi bir hakim veya hukukun yargılamaya yetkili başka bir memur önüne çıkarılmadan, polis gözetiminde (gözetiminde) tutulduklarını şikayet etmişlerdir.
- 4.Başvuru, Sözleşmeye eklenen Protokol No. 11 yürürlüğe girdikten sonra, 1 Kasım 1998'de Mahkemeye intikal etmiştir (Protokol No 11'in 5. Maddesinin 2. Paragrafı).
- 5.Başvuru, Mahkemenin Üçüncü Bölümüne tahsis edildi (Mahkeme Kurallarının 52. Kuralı 1. Paragraf). Davaya (Sözleşmenin 27. madde, 1. Paragrafı) bakacak olan Mahkeme heyeti, Mahkeme Kurallarının 26. Kuralı 1. Paragrafının kendilerine sağladığı gibi bu Bölüm içinde oluşturuldu. Türkiye ile ilgili olarak seçilen hakim Bay Türmen, dava celsesinden çekildi (Kural 28). Bundan dolayı Hükümet, Bay F. Gölcüklü'yü, ad hoc hakim olarak celseye tayin etti (Sözleşmenin 27. Madde ve 2. Paragrafı ve Kural 29 Paragraf 1).
- 6.14 Kasım 2000'de, Mahkeme heyeti davacıların (mahkemeye başvuranların) şikayetlerini, 5. Maddenin 2. paragrafına göre alıkoyma ve başvurunun kalan kısmının kabul edilemez olduğunu duyurdu.
- 7.Davacılar ve Hükümet, her biri ayrı ayrı **meritler** hakkındaki gözlemlerini dosya halinde mahkemeye sundular (Kural 59 § 1).
- 8.1 Kasım 2001'de Mahkeme, kendi bölümlerinin oluşum şeklini değiştirdi (Kural 25 § 1). Bu dava, yeni oluşturulan Üçüncü Bölüme devredildi (Kural 52 § 1).

GERÇEKLEŞEN OLAYLAR

I.DAVAYA NEDEN OLAN OLAYLAR

9. 28 Temmuz 1996'da, İzmir Emniyet Amirliğinin terörle mücadele şubesinden polis memurları, Dava başvurusu yapan şahısları, yasadışı PRK-Rizgari örgütüne üye oldukları şüphesiyle tutuklamışlardır.

10. 5 Ağustos 1996'da, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi, dava başvurusu yapan şahısların gözaltılarının tutukluluğa dönüştürülmesini emir vermiştir.

11. 28 Ağustos 1996'da, Devlet Başsavcısı, davacıları PRK-Rizgari üyeliği ve ülkenin bölünmezliğine karşı eylemlerde bulunmakla ilgili suçlayan bir iddianame ile, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesine dava açmıştır. Suçlamalar Ceza Yasasının 125. ve 168. Maddelerine dayanarak yapılmıştır.

12. 14 Ağustos 1997 tarihli bir hükümde, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi, Bayan Melahat Filiz'in suçlamalardan, delil yetersizliğinden dolayı, beraet ettirmiştir. Aynı mahkeme, Bay Nadir Kalkan'ı 125 ve 168. Maddelere göre suçlu bulmuş ve ölüm cezasına çarptırmıştır.

13. 19 Eylül 1997'de, Bay Kalkan, davanın temyiz edilmesi için Temyiz Mahkemesine başvurmuştur. Dava başvurusu yapan, kendisi aleyhine yapılan suç tutanaklarının sonuçları ile ilgili herhangi bir bilgi sunmamıştır.

II.İLGİLİ YURTIÇİ KANUNLAR

14.Anayasanın 19. Maddesi şunları sağlamaktadır:

"Herkes bireysel özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Hiç kimse bu hürriyetten, aşağıdaki durumlar ve kanunlar uyarınca belirlenen resmiyet ve şartlar haricinde mahrum edilemez:

...

Tutuklanan veya gözaltına alınan kişi, en geç kırksekiz saat içinde, birden çok kişi tarafından işlenen suç durumunda ise en geç on beş gün içinde bir hakim önüne çıkarılmalıdır... Bu zaman sınırlamaları, acil bir durumda uzatılabilir...

...

Hangi nedenden olursa olsun, özgürlüğü elinden alınan bir kişinin hukuki işlemlerini, kendi davasını hızlı bir şekilde görecektir ve özgürlüğün kısıtlanması hukuki değilse kendisini hemen salıverecek yasal bir yetkili huzuruna götürme hakkı vardır.

Yasalar gereği, yukarıda temin edilenlere aykırı bir işlemde dolayı mağdur olduğu kabul edilen kişilerin maddi manevi zararları devlet tarafından ödenmelidir."

15. Ceza Kanununun 168. Maddesi şunu sağlamaktadır:

"Her kim, ... Maddelerinde belirlenen suçları işlemek kastıyla, silahlı bir çete veya örgüt ya da liderlik oluşturursa veya böyle bir çetenin veya örgütün kurulmasını emrederse ya da böyle bir oluşum içinde herhangi bir sorumluluk üstlenirse, en az onbeş yıllık hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Çetenin veya örgütün diğer üyeleri beş yıldan az ve onbeş yıldan çok olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılacaktır."

15.

16. Ceza Kanununun 168. Maddesi şunu temin etmektedir:

"Devletin veya Devletin herhangi bir parçasını, yabancı bir devletin egemenliği altına sokma, Devletin bağımsızlığını sınırlama veya milli vatan sınırlarından bir parçayı çıkarma gayesi ile işlenen herhangi bir fiil, ölüm cezası ile cezalandırılacak bir suç teşkil etmektedir."

17. Terörizmin Önlenmesi Anlaşmasının 3 ve 4. Maddeleri altında (3713 Kanun numaralı, 12 April 1991 tarihli), Ceza Kanununun 125 ve 168. Maddelerinde belirlenen suçlar "terörist" faaliyetler olarak sınıflandırılmışlardır. 3713 Nolu Kanunun 5. Maddesine göre, Ceza Kanununda, Anlaşmanın 3 ve 4. Maddelerinde belirlenen suçlara verilen cezalar, yarısı kadar artırılır.

18. 3842 Nolu Kanunun, devlet güvenlik mahkemelerindeki yargı işleyişi hakkındaki 9. Maddesine göre, Ceza Kanununun 125 ve 168. Maddelerinde belirlenen suçları içeren davalara, sadece bu mahkemeler bakabilir.

19. Ayrıca, konuyla ilgili olarak, 18 Kasım 1992 tarihli, 3842 Nolu Kanunun 30. Maddesi, ceza yöntemlerini değiştirerek, devlet güvenlik mahkemelerinin yargılama hakları ile ilgili olarak, tutuklanan herhangi bir kişinin en geç 48 saat içinde, birden çok kişi tarafından işlenen suç olması durumunda ise en geç 15 gün içinde, bir hakim önüne çıkarılacağı teminatını vermektedir.

YASA

İİDDİA EDİLEN, ANLAŞMANIN 5. MADDE 3. PARAGRAFİNIN İHLALİ

20. Davacılar, Anlaşmanın, aşağıda verilen hakları temin eden, 5. Madde 3. Paragrafının ihlal edilmesini şikayet etmektedirler:

"Bu maddenin 1(c) paragrafında belirtilen koşullara uygun şekilde tutuklanan veya gözaltına alınan herkes, vakit geçirilmeden bir hakim veya kendisine kanunca yargılama yetkisi verilen bir başka memur karşısına çıkarılacaktır ve makul bir süre içinde muhakeme edilecektir veya karara bağlanmamış yargı süresinde serbest bırakılacaktır. Serbest bırakma, muhakeme için beliren güvencelere göre koşullandırılabilir."

21. Hükümet, davacıların polis gözetiminde bulundurma süresinin, olayların gerçekleştiği dönemde yürürlükte olan milli yasalara uygun bir süre olduğunu ileri sürmektedir. Hükümet temsilcileri, 3842 Nolu Yasayı değiştiren, 4229 Nolu 12 Mart 1997 tarihli Yasa ile, gözaltı sürelerinin kısaltıldığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, devlet güvenlik mahkemelerinin muhakeme alanına giren bir suç işleyerek tutuklanan kişiler, en geç 48 saat içinde bir hakim önüne çıkarıldıklarını bildirmişlerdir. Bu süre, delil toplamada veya suçluları bir araya getirmede ya da benzer başka güçlüklerin olması durumunda, savcının yazılı isteği ile dört güne kadar uzatılabilir. Sorgulama bu süre içinde tamamlanmazsa, savcının isteği ve hakim kararına göre, bu süre, yedi güne kadar uzatılabilir.

22. Davacılar, kendilerinin polis gözetiminde tutuldukları sürenin yasaların öngördüğünden daha uzun olduğu konusunda kanidirler. 3842 Nolu Yasada yapılan değişikliklere rağmen, halen kendilerinin Madde 5 paragraf 3'ün ihlalinin mağdurları olduklarını iddia etmektedirler.

23. Mahkeme, Madde 5'in genel olarak, bireylerin şahsi hürriyetlerine devlet tarafından keyfi olarak müdahalesine karşı korunmasına ilişkin olduğunu hatırlatmaktadır. Madde 5 paragraf 3 keyfiligi önlemeyi ve müdahalenin, yetkili tarafından kanuni kontrolünün yapılması istenerek kanun kuralının güvence altına alınmasını amaçlamaktadır. (Bkz. Sakık ve diğerlerinin 26 Kasım 1997'deki muhakemesi, *Reports of Judgments and Decisions* 1997- VII, p. 2623, § 44)

24. Mahkeme, birkaç olayda, terörist suçların sorgulanmasının, yetkilileri kesinlikle özel bazı sorunlarla karşı karşıya bıraktığını kabul etmiştir. (Şu dava hükümlerine bkz: Brogan ve diğerlerinin İngiltere aleyhine açtıkları 29 November 1998 tarihli, A serisi 145-B Nolu dava, s. 33, § 61; İngiltere-Murray davası, 28 Ekim 1994, A Serisi no. 300-A, s. 27, § 58; Aksoy- Türkiye davası, 18 Aralık 1996, *Raporlar* 1996-VI, s. 2282, § 78; Sakık ve diğerlerinin

Türkiye'ye karşı açtığı dava, 26 Kasım 1997, *Raporlar* 1997-VII, s. 2623, § 44; ve Demir ve diğerlerinin Türkiye'ye karşı açtığı dava, 23 Eylül 1998, *Raporlar* 1998-VI, s. 2653, § 41; *Dikme-Türkiye davası*, no. 20869/92, 11 Temmuz 2000). Ancak bu, sorgulamaya yetkisi olanların 5. Madde altında, durumun terörizmle alakalı olduğu kanaatine varır varmaz, şüphelileri sorgulamak için, yerel mahkemelerin ve asıl olarak da en son Anlaşmanın gerektirdiği idari kuruluşların kontrolü dışında, tutuklamak için *carte blanche*'a sahip oldukları anlamına gelmez (Bkz. Yukarıda bahsi geçen Murray davası, s. 27, § 58).

25. Mahkeme, davacıların polis gözetiminde kalma sürelerinin sekiz gün sürdüğünü belirtmektedir. Mahkeme, Brogan ve diğerleri davasında, dört gün, altı saat herhangi bir adli kontrol olmadan süren gözaltının, toplumun tümünün terörizme karşı korunması gayesi güdülmesine rağmen, Anlaşmanın 5. Madde 3. Paragrafında belirlenen zaman sınırlamalarıyla çeliştiğini hatırlatmıştır (Bkz. Yukarıda belirtilen Brogan ve diğerleri davası s. 33 paragraf 62).

26. Bu olayda olduğu gibi, terörist suçların sorgulanması, yetkililere belli bazı güçlükler çıkarıyor olsa da, Mahkeme, davacının herhangi bir adli sorgulama olmadan sekiz gün boyunca gözaltında tutulmasını kabul edemez.

27. O halde, Mahkeme, Madde 5, paragraf 3'ün ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

II. ANLAŞMANIN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

III.

28. Anlaşmanın 28. Maddesi şunu temin etmektedir:

"Eğer Mahkeme, Anlaşmanın veya protokollerinin ihlal edildiğini ortaya çıkarırsa, ve Yüksek Sözleşme Tarafının iç kanunları, tazminatın sadece bir bölümünün ödenmesine imkan sağlıyorsa, Mahkeme, gerekli gördüğü takdirde, mağdur tarafın adil bir şekilde tatmin edilmesini sağlayacaktır."

A. Zarar

29. Davacıların her biri, maddi tazminat olarak toplam 400 İngiliz Sterlini ve manevi tazminat olarak da, 4000 İngiliz Sterlini talep etmişlerdir. Kendileri bunun polis gözetiminde tutuldukları sekiz gün ile bağlantılı olduğuna gönderme yapmışlardır.

30. Hükümet, davacıları talebi hakkında hiçbir yorum yapmamıştır.

31. Mahkeme, davacıların kendilerinden Mahkeme Kurallarının Kural 60 paragraf 2'e göre de istenilmesine rağmen, iddialarını belirten ayrıntıları, dava dilekçelerinde sunmadıklarından dolayı, herhangi bir maddi zarar olduğunu ispat etmediklerini belirtmiştir (Bkz. Diğer yetkililer arasında, 5 Aralık 2000 tarihli, 39615 Nolu Motiere-Fransa davası, paragraf 26, ECHR 2000). Bu nedenle, bu başlık altında Mahkeme, maddi tazminatın verilmesine izin veremez.

32. Bununla birlikte Mahkeme, davacıların polis gözetiminde, hiçbir yargılama olmadan, sekiz gün boyunca tutulmaları sırasında belli ölçüde bir sıkıntı çekmiş olmalarından dolayı, kendilerine manevi tazminatın verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Madde 41'in talep ettiği gibi, adil bir şekilde karar vererek, Mahkeme davacıların her birine 2,200 Euro tutarında tazminat ödenmesini kararlaştırmıştır.

B. Harcama ve Masraflar

33. Davacılar, hukuki işlemler için yapmak zorunda kaldıkları harcama ve masrafların geri ödenmesi olarak, 5000 İngiliz Sterlini tutarında paranın kendilerine ödenmesini talep etmişlerdir.

34. Hükümet bu talep hakkında da, herhangi bir yorum yapmamıştır.

35. Davacıların Anlaşma gereği izlenen yasal işlemler için belli bir harcamaya katıldıkları barizdir. Mahkeme, davacıların yapıları harcama ve masrafların tazmini için ikisine ortak olarak 1500 Euro'nun ödenmesini makul karşılamaktadır.

C. Gecikme Faizi

36. Mahkemeye verilen bilgiye göre, davanın görüldüğü sırada, Fransa'da cari olan faiz oranı, yıllık % 4.26'dır.

BÜTÜN BU SEBEPLERDEN DOLAYI, MAHKEME OYBİRLİĞİ İLE,

1. Anlaşmanın 5. Madde, 3. Paragrafının ihlal edildiğine karar vermiştir;

2.

(a) Davalı Devletin, Anlaşmanın 44. Madde 2. Paragrafına göre, son mahkeme kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içinde, davacılara, aşağıda belirtilen miktarda tazminatı, davacıların karar tarihindeki kurdan hesap edilerek, davalı devletin parasına çevrilerek ödemesine karar vermiştir:

(i) Manevi tazminat olarak, her bir davacıya 2.200 (ikibin ikiyüz) Euro;

(ii) Davacıların ikisine ortak olarak, yaptıkları harcama ve masrafların ve uygulanabilir herhangi bir verginin tazmini olarak 1.500 (binbeşyüz) Euro;

(b) Davalı Devletin, yukarıda belirtilen, son mahkeme kararı verildiği günden itibaren başlayan üç aylık süreyi geçirdiği takdirde, bu miktarlara yıllık % 4.26 oranında faiz ödemesine karar vermiştir.

3. Davacıların geriye kalan taleplerinin sadece kendilerinin tatmin edilmeleri için olduğundan *reddetmiştir*.

Mahkeme, Mahkeme Kurallarının 77. Kuralının 2 ve 3. Paragraflarına göre, İngilizce yapılmış ve 20 Haziran 2002'de yazılı olarak bildirilmiştir.

Vincent Berger Georg Ress
Başkatip